

Landskap: Halland *Upptecknat av:* Harald Nilsson
Härad: Hök *Adress:* Karl XI gatan 23 Lund
Socken: Knäred *Berättat av:* Gustav Andersson
Uppteckningsår: 1932 *Född år:* 1850 i Snorslida, Knäred

Uppteckningen rör

Om bonader i Knäred.

S. 1.

Skriv endast på denna sida!

18 sid

5026

Om bonader i Knäred.

Gyltigebonaderna ansågos vara de vackraste. De som "Nisse i Tygared" (Nils Erlandsson.H.N.) voro inte så bra utförda. Det fanns en bonadsmålare "Målare-Svensson". Han har bl.a. målats ett hörnskåp tillhörigt lantbrukare Alex Johansson, Snorslida, Knäred.

Foton i arkivets samlingar. H.N.

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-1-

ACC. NR. 5026

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Halland Upptecknat av: Harald Nilsson

Härad: Hök Adress: Karl XI gatan 23 Lund

Socken: Knäred Berättat av August Karlsson

Uppteckningsår: 1932 Född år 1872 i Brånalt, Knäred.

Uppteckningen rör

Bonader från Knäred.

S. 2.

Skriv endast på denna sida!

Bonader från Knäred.

I vår högstuga i Brånalt fanns bonader både av Anners i Ön (Anders Svensson H.N.) o Nisse i Tygared (Nils Erlands-son). De som Anners målat voro mycket vackrare än Nisses bonader, för de hade så klumpiga "figurer". En bonad hade bl.a. figurer, även stora äppelkastade hästar.

5026
ACC. NR.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Halland Upptecknat av: Harald Nilsson

Härad: Hök Adress: Karl XI gatan 23 Lund

Socken: Knäred Berättat av Edvin Johansson

Uppteckningsår: 1932 Född år 1895 i Brånalt, Knäred

Uppteckningen rör

Johannes Jacobsson.
(Lärling till Anders Svensson i Ön)
Om bonadsmålning och möbelsmålning.

S. 3 - 4.

" 5 - 6.

Skriv endast på denna sida!

Johannes Jacobsson.

Bygdemålare, byggkarl och snickare, lärljunge till bonadsmålaren Anners i Ön.

Johannes Jacobsson, berättarens morfar, var född 1831 i byn Brånalt, Knäred och dog 1921 i byn Trälshult i samma socken.

Johannes Jacobsson var och lärde hos bonadsmålaren Anners i Ön. (Anders Svensson), men fullföljde ej sin utbildning, och målade ej mycket på egen hand, åtminstone vad bonader beträffar. På papper målade han något, men mest sådana i Knäred bekanta, breda bårdér med blomsterslingor.

Jacobsson fick många målarerecept av Anners samt en handkvarn för malning av färger, vilken innehaves av berättaren. Johannes målade mest i "slätfärg", men han ådrade även ibland de möbler och andra träföremål som han målade. Han kunde inte så bra med blomstermålning. När han var lärling hos Anners hade han fått vara med om att måla både bonader och möbler och annan målning.

Johannes Jacobsson var egentligen mera byggkarl och snickare än målare. Efter att först ha bott i en "jorstua" (stuga, inbyggd i en backe. H.N.), på sin nyodling i en "vildmark" tillhörande byn Trälshult, byggde han efter hand jämsides med utvidgning av nyodlingen, en liten gård bestående av två uthuslängor, logglänga och fähuslänga samt sist

en stuglänga, med den i byarna häromkring (Brånalt H.N.) vanliga stilen och rumsinredningen. Med en lillstuga på västra gaveln, därpå förstuga och kök åt norr, på ömse sidor om eldstadsmuren samt öster om denna storstugan, och på gaveln två kammar. Byggnaden ligger "solrätt" med gavlarna i öster och väster. Gården står ännu orörd kvar.

Johannes Jacobsson snickrade även allt såsom dörrar, fönster och möbler, och en del husgeråd.

Johannes Jacobsson gjorde sig även en god inkomst genom att tillverka psalmodikon, vilka en tid - på 1870- 80-talet - voro allmänt omtyckta och eftertraktade. De tillverkades av gran, vilket ansågs ge bäst resonans, samt polerades. Priset var fyra (4) kr. stycket.

Om bonadsmålning och möbelmålning.

Nedanstående uppgifter härröra från lantbrukare Johannes Jacobsson, Trälshult, "lärljunge" till bonadsmålaren Anders Svénsson i Ön, Knäred, och har medelats av Johannes Jacobssons dotterson, Edvin Johansson.

Väven, på vilken bonaderna målades, ströks först med kokat rågmjölsklister. "Stenfärgerna" maldes eller pulvriserades på en något urholkad sten med hjälp av en rund "gnosten". Färgerna blandades sedan med mjölk.

De vanligaste färgerna, som användes voro utom kimrök, pariserblått, cinober, mönja och gullåkra. När pariserblått blandades med gullåkra fick man en mörkgrön färg.

Sedan bonaden var målad, överströks den med en taljtärning för att bättre bibehållas.

Man brukade även blanda bränd (rostad H.N.) stärkelse (potatismjöl) i mjölken för att färgen skulle bli "bättre".

För målning av möbler blandades färgerna i rå linolja varefter blandningen kokades till dess den fick lagom tjocklek. En fjäderpenna skulle böjas när man berörde ytan med den. Några färger som användes vid målning av möbler voro, blyvitt, silverglitter och kopparrök. Vid polering av möbler beströks ytan först med skedvatten. Därpå uppvärmdes den

5026

med ett hett järnstycke, Och sedan den med gummilacka.
(Troligen shelack blandad med sprit. H.N.)

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-4-

ACC. N:R. 5026

Landskap: Halland Upptecknat av: Harald Nilsson
Härad: Hög Adress: Karl XI gatan 29 Lund
Socken: Knäred Berättat av: Hanna Johansson
Uppteckningsår: 1931 Född år 1860 i Ön, Knäred.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Uppteckningen rör

Bonadsmålaren Anders Svensson i Ön.
Högstugans dragning i Ön.

Sid. 7, 8,
" 9.

Bonads-målaren Anders Svensson i Ön.

Född den 27 sept. 1796.

Död den 29 dec. 1876.

Här fanns två högstugor till gården, skiljda genom den långa förstun. I högstugan till höger bodde min far, Per Nilsson, och till vänster bodde Anders Svensson. Han kallades allmänt, "Anners i Ön". Som barn brukade jag gå in och titta på Anners, när han målade. Han målade alltid sina bonader på väv. Han gick ej bort och måla^{de} utan målade dem hemma. Folk brukade själv ha väven med sig, som han skulle måla på.

Väven spände han upp på en vägg, och så gick han fram och tillbaka på golvet. Han målade inte allt färdigt på en gång, utan först ritade eller målade han med svart färg. Han använde då en pensel. Han hade en stor, slät sten, som var något urholkad i mitten, och i den brukade han, med en mindre sten, krossa färger. Troligen använde han linolja, som binde-ämne. Möjligen var det hampolja med något vax i. Det luktade alltid olja där inne.

Anners målade endast bibliska bilder. Han hade en stor bibel med kopparstycke, som han målade efter. Den bibeln var han mycket rädd om och han tyckte inte om när några barn bläddra i den.

Annars målade både på ny och gammal väv. Det hände ofta, att när målningen på en bonad blev sliten och på annat sätt förstörd, resten av färgen helt enkelt tvättades bort. Sen kunde väven målas om, och så fick man en ny målning.

Min far ville en gång ha målat om en bonad. (Ny målning på ~~den~~ gamla väven H.N.) Men mor hon ville inte, för hon var mer sparsam. Då tog han och lade bonaden i blöt i ett kar i "stärset" å så gick han in till mor och sa: "Du kan tro där e många, som drunknat i karet i stärset".

Annars målade de ämnen, som beställaren önskade. I mitt hem fanns bonader med bl.a. Bröllopet i Kana, och De tio jungfrurna.

Det fanns bonader även från Småland, som kallades Smålandsbonader. Men det ansågs att Annars målade finare bonader än de småländske.

Högstugans dragning i Ön.

På kanten av den hylla på gaveln, där tennfaten stodo, och längs varremen var ett hängkläde fäst. Det var det enda som fanns. På väggarna över både gavel- och långbänk hängde bonader, en på varje vägg. På båda takfallen sutto sparra-bonaderna ända upp till ryggåsen. Över sängarna, under fönstret, och ända bort till gaveln fanns en smal bonad. Även på sidorna om fönstret sutto bonader. Till gavelröstet fanns en tresidig bonad.

Bonaderna i detta hem framställde bl.a. Eröllopet i Kana samt De fåvitska jungfrurna.

I trakten funnos bonader även från Småland "Smålandsbonader," men det ansågs, att "Anders i Ön" målade finare bonader än de småländska.

ACC. NR. 5026

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Halland Upptecknat av: Harald Nilsson
Härad: Hök Adress: Karl XI gatan 23 Lund
Socken: Knäred Berättat av Kristina Svensson
Uppteckningsår: 1931 Född år 1852 i Knäreds by.

Uppteckningen rör

Lärare Johannes Svensson. S. 10.
Broder till bonadsmålaren Anders Svensson i Ön.)

Skriv endast på denna sida!

5026

Läraren Johannes Svensson.

Född den 4 augusti 1802.

Annars i Ön (Anders Svensson, bonadsmålaren H.N.) hade en bror, som hette Johannes. Han kallades Svensson. Han började studera i Lund och skulle blivit präst, men så fick han sluta. Han var sedan skollärare. Han målade litet.

Foto an minnestavla målad av Johannes Svensson finnes i Folkminnes Arkivet. H.N.

Skriv endast på denna sida!

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-1-

Landskap:.....Halland..... *Upptecknat av:* Harald Nilsson.....

Härad:.....Hök..... *Adress:* Karl XI gatan 23, Lund.....

Socken:.....Knäred..... *Berättat av:* Anna Lena Jönsson.....

Uppteckningsår:1928..... *Född år* 1845 i Husalt, Knäred.....

Uppteckningen rör :

Allmogemålare Nils Erlandsson. S. 11 - 12.

5026

Allmogemålaren Nils Erlandsson.

Född i Kyrkhult, Knäred. Den 25 febr. 1799

Död i Tygared, " Den 18 maj. 1870.

Nils Erlandsson, kallad Nisse i Tygared, hade själv byggt hela gården, med manbyggnad och uthuslängor, sedan en äldre gård blivit förstörd genom en eldsvåda på 1830-talet. Denna äldre gård skulle ej haft högstuga utan "lövstua". (Lågstuga med vanligt plant innertak. H.N.) Manbyggnaden bestod av en högstuga med två härbren. (Högstugan och det östra härbret flyttades 1933 till Knäreds kyrkby. H.N.) Han var egentligen lantbrukare, men intresserade sig mest för målning av möbler och bonader. När han sedan fått en vuxen son, som kunde sköta gården, ägnade han sig helt åt målning. Han hade själv målat hela inredningen, både möbler och bonader i stugan. Bonaderna äro sålda för länge sedan.

Över sängarna, på södra väggen, fanns en bonad med, de visa och de fåvitska jungfrurna. På östra gaveln och norra takfallet fanns bonader med bl.a. Israels barn tåga genom Röda havet, Brölloppet i Kana, samt med bilder ur Jesu liv såsom födelsen i Betlehem och herdarnas tillbedjan. I den na högstuga fanns ingen väggadrätt, utan istället målade

Skriv endast på denna sida!

bonader, både på norra långväggen och gavelväggen.

Nils Erlandsson var mycket borta och målade, både i Knäred och Oppe i Småland; i Hinnersyds och Vrå socknar. Han målade bonader efter en gammal illustrerad bibel från Vrå kyrka, som han på något sätt lyckats förvärva.

Foton av Nils Erlandssons gård, samt av kistor och skåp målade av honom finnas i Folkminnesarkivet. H.N.

5026

ACC. N:R.

Landskap: Halland *Upptecknat av:* Harald Nilsson
Härad: Hög *Adress:* Karl XI gatan 23 Lund
Socken: Knäred *Berättat av:* Karl Petter Jakobsson
Uppteckningsår: 1931 *Född år* 1861 i Elmhult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—

Uppteckningen rör

Klädskick i Knäred.

Sid. 13

Bonader målade av Nils Erlandsson i
Tygared.

" 14.

5026

Klädskick i Knäred.

Brudgummar hade gula bockskinns byxor och långa svansarockar med vita pärlemor knappa, - Somliga hade mässingsknappar, - och höga hattar. Gamla gubbar hade bingehuor.

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-1-

Bonader målade av Nils Erlandsson i Tygared.

Nils Erlandsson i Tygared , hade målat bonader till vår högstuga. (Uppförd 1803, riven 1878.) Det var sedan far hade köpt gården 1855. Han fick skaffa nya bonader när han kom dit för den förre ägaren hade tagit sina med sig när han flyttade. Bonaderna framställde bl.a. De vise männen, Jesu uppväcker änkans son i Nain, Jesu utdrev en djävul. De voro målade i rutor, men ingen bård fanns mellan dessa. Möjligen blommor inuti. Läsningen stod ovanför rutorna.

Meddelaren äger en kista målade av Nils Erlandsson, daterad 1854.

Landskap:..... Halland..... *Upptecknat av:* Harald Nilsson.....
Härad:..... Hög..... *Adress:* Karl XI gatan 23 Lund.....
Socken:..... Knäred..... *Berättat av:* Lovisa Johansson.....
Uppteckningsår: 1932..... *Född år* 1866 i Knäred by, Knäred..

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—

Uppteckningen rör

Allmogemålare Johannes Persson från Knäreds by. S. 15

Allmogemålare Johannes Persson från Knäreds by.

Född den 16 maj. 1815

Död 1889

Johannes hade lärt att måla av Anders Svensson i Ön. Han målade kistor och andra möbler, vaxdukar samt gravvårdar med psalmverser. Lovisa kände ej till om han målade bonader. På äldre dagar bodde han i Björkered.

Johannes färgreceptbok, skiven av honom själv, och daterad 1837, förvaras i Nord. Museet. En avskrift i L.M.F. Arkiv. Här finnes även foton av kistor målade av Johannes. H.N.

Allmogemålaren Johannes Persson.

Född den 16 maj 1815

Död 1889.

Johannes var lantbrukare men sysslade även med snickeri, målning, bokbinderi och skomakeri. Han byggde om gården på 1830- talet. Han var mest intresserad för målning och var ute i byarna och målade möbler, kistor och golvur m.m.

Skriv endast på denna sida!

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-1-

5026

ACC. N:R.

Landskap:..... Halland *Upptecknat av:* Harald Nilsson.....
Härad:..... Hök *Adress:* Karl XI gatan 23 Lund.....
Socken:..... Knäred *Berättat av:* Erik J:son Brånberg.....
Uppteckningsår: 1932 *Född år* 1900 i Brånalt, Knäred.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—*Uppteckningen rör*

Allmogemålare Johannes Persson från Knäreds by. S.16.
Bonadsutstyrseln i en högstuga i Brånalt, Knäred. "17-18.

Bonadsytstyrelsen i en högdtuga i Brånalt, Knäred.

Bonaderna i min farfars ryggåsstuga efter uppgifter av min far, Johan Pålsson.

"Väggbonaderna" omkring en meter breda voro målade i blå huvudfärg. Det sades, att de voro målade före denna stuga efter beställning och kallades smålandsbonader.

Den på norra väggen hade bilder i två rader. Nedarsta raden, och längs hela bonaden från kätten till hörnskapet, framställde, Israels barn och egypterna vid Röda havet. Israliterna voro komna över, Moses bjuder med sin stav vattnet slå igen och egypterna på sina hästar kämpa för livet. Översta raden framställde, från vänster räknat: Moses och Jahve på Sinai, Dansen kring guldkalven, Jacobs dröm, Hövismannens tjänare, Bröllopet i Kana.

Väggbonaden på östra gaveln hade även två bildrader, föreställande, nedersta raden, De vise och fåvitske jungfrurna, och övre raden från vänster, Draken sprutar vatten efter kvinnan, De åtta saligheterna.

Gavelbonaden, avpassad efter väggens sneddning, föreställande nederst, Josef tillkännager sig för sina bröder, Jacob drager till Egypten, Där över, Jona i Ninive, och överst, Treenigheten och de fyra djuren. Denna bonad fick man 1873 från Ön, sedan man där hade rivit sin ryggåsstuga.

Skriv endast på denna sida!

Sparrbonaderna möjligen av Anners i Ön. På norra takfal-
let fanns tre bonader omkring en aln breda och i längd med
stugan. Bland andra motiv, Jesu födelse, De tre vise männen,
Draken sprutar vatten efter kvinnan, På södra takfallet,
Den förlorade soan, Den kananeiska kvinnan. Omkring fönster
gården pappersbonader med ornamentmålning.

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

-3-